

Presentació

Els incendis forestals són un fenomen global. Així doncs, a Catalunya també tenen lloc aquests focs, segurament, més sovint que en altres indrets, perquè som un país muntanyós i amb una gran superfície de bosc. Val a dir, a més, que els incendis forestals formen part de l'evolució dels nostres ecosistemes i per tant han modelat els nostres boscos des de sempre.

El foc, per altra banda, malgrat que crema la vegetació durant un incendi, és també des d'un punt de vista social, quelcom imprescindible, i així des de sempre s'ha fet ús del foc per a molts motius. Un d'aquests motius ha estat l'ús del foc en els nostres espais agraris, per cremar restes silvícoles i agrícoles innecessàries, o cremar fusta per produir carbó. O sigui, hem utilitzat des de sempre el foc.

Quin és el problema doncs? Avui dia l'incendi forestal i el foc mateix, són concebuts com un perill. La societat s'estima els seus boscos, malgrat que gran part de la població desconeix les seves dinàmiques, i el fet d'intentar deslligar bosc i foc, pot haver estat el principi del problema.

Els usos que fèiem del bosc també han canviat. Ara, segurament l'ús més important a Catalunya que fem del bosc és el residencial. Hem envaït unes zones boscoses amb edificacions que han augmentat el risc, i en augmentar el risc, l'incendi forestal fa incrementar el perill.

Amb tot això, els incendis forestals, a les últimes dècades han esdevingut un problema social, mediambiental i fins i tot econòmic. I per aquesta raó, des d'un punt de vista científic, s'ha estudiat i s'està investigant des de molts enfocaments diferents.

Aquest volum monogràfic de *Treballs de la Societat Catalana de Geografia* que aquí presentem és un conjunt d'articles que tracten temàtiques variades, que abasten diversos punts de vista del fenomen, també des de diferents disciplines, però tots amb un tret comú, els incendis forestals. L'Eduard Plana, tracta en el primer dels seus articles un tema important avui dia com és la planificació territorial, és a dir, incorporar el fenomen dels incendis com un aspecte més a tenir en compte a l'hora d'ordenar el territori, ja que els incendis

sobrepassen l'espai estrictament forestal i són un fet que té lloc en el que s'anomena la interfase urbano-forestal. El treball de **Roser Rodríguez** busca, des d'una perspectiva sociològica, la solució als problemes presents mirant com ha estat el passat. Com hem percebut els boscos, els incendis forestals i quins han estat els canvis en el paisatge agrícola forestal i en quin marc polític i social s'han desenvolupat. L'aportació d'**Anselm Rodrigo et al.**, tracta un tema molt interessant a nivell mediambiental però també de gestió forestal. Es pregunta quina capacitat de regeneració tenen els nostres boscos i quines espècies poden ser les millors en cada lloc per a poder arribar a ser un bosc després d'un incendi i de tots els estats de successió. Aquest treball és prou interessant amb la inclusió d'un indicador tant fonamental a nivell ecològic com són les formigues que viuen als nostres boscos. **Paulo Pereira** fa una anàlisi molt exhaustiva del resultat més immediat després del foc, com són les cendres que es generen. No se sap gaire cosa d'aquest producte dels incendis, i és sense dubte un tret fonamental. Fa una contribució molt important al coneixement dels tipus de cendres depenent de la intensitat de foc i quines particularitats tenen aquestes depenent del temps d'exposició al foc. És molt interessant que el treball estigui fet amb espècies mediterrànies molt comunes. El treball de **Joan Llovet i Ramon Vallejo** està realitzat a Alacant. Fan una anàlisi de la seqüència foc-pluja i la resposta hidrològica dels sòls. Com poden influir moltes característiques del tipus de sòl en què aquest no perdi propietats que afectin la vegetació i acabi per haver-hi una degradació del paisatge. El moment en què es dona l'incendi i també el tipus de precipitació postincendi determinarà les conseqüències en la capacitat d'infiltració del sòl i la vegetació jugarà un paper molt important en la resiliència de l'ecosistema. L'estudi de la **Núria Prat** es centra en un determinat tipus d'ecosistema, que a casa nostra es redueix a algunes zones del Pirineu, però que a altres llocs del món suposen grans extensions de territori: les torberes. Malgrat que sembla que les torberes són molt humides i és difícil que es puguin cremar, en determinades situacions de sequera es poden produir incendis en aquests àmbits i són des d'un punt de vista ambiental un greu problema perquè poden cremar grans extensions sense possibilitat d'intervenir en la seva extinció, per tractar-se de focs de subsòl. L'article de **Ruth Domènech et al.**, és una aportació molt tècnica sobre l'efectivitat dels tractaments de reducció de combustible en la propagació del foc en cas d'incendis forestals. Un dels greus problemes a Catalunya i a molts altres indrets és que els canvis socials han fet que els boscos no s'explotin econòmicament i així doncs la massa forestal creix molt i provoca acumulació de combustible viu i mort. Els estudis que van dirigits a saber com disminuir aquesta càrrega que en cas d'incendi poden esdevenir grans incendis forestals devastadors són sempre interessants i necessaris. El segon dels articles d'**Eduard Plana** parla dels incendis com a problemàtica transversal: social, ambiental i econòmica. La nostra societat ha fet que els incendis forestals siguin un risc, i ara ha de ser aquesta mateixa societat la que ha de millorar la comprensió del fenomen per a aconseguir la col·laboració i complicitat social davant l'emergència global

a la qual s'enfronten els sistemes d'extinció. També en la mateixa línia de la visió del problema per part de la societat, l'article de **Josep Gordi** analitza, a partir de les opinions dels propietaris rurals, el parer d'aquests davant dels incendis. La població rural, segons l'autor, desconfia de l'administració tant pel que fa a gestió abans del foc, com a actuació quan està cremant i gestió post-incendi, tot i que a Catalunya hi ha hagut el que anomenem Grans Incendis Forestals.

El treball d'**Ingrid Juan** aborda el problema de les causes dels incendis forestals en un indret tant proper a una gran ciutat com és la serra de Collserola. Amb un estudi recolzat amb tecnologies informàtiques de Sistemes d'Informació Geogràfica fa una anàlisi de les causes i els indrets més favorables per a que es comenci a produir un incendi forestal. Coneixent aquestes dinàmiques es poden plantejar solucions, de les quals destaca com a molt important l'educació ambiental de la població, cada cop més fonamental en llocs d'interfase urbana-forestal com la serra de Collserola. Finalment, l'aportació de **Jorge Torres** també fa servir les noves tecnologies per a poder fer una relació entre incendis forestals, usos del sòl, tipologia d'incendi i hectàrees cremades. Conèixer quin és el tipus d'evolució dels incendis en determinats moments i quins són els factors, que no tan sols desencadenen l'incendi, sinó que els fan evolucionar, és molt important, no tant sols per la planificació del territori sinó també per les pròpies tasques d'extinció d'incendis.

En aquest monogràfic també hi trobaran la presentació que la Societat Catalana de Geografia va fer de dos llibres dedicats als incendis forestals i la presentació posterior de la Fundació Pau Costa Alcubierre d'ecologia del foc i gestió d'incendis forestals.

Xavier Úbeda